
ХРОНІКА: РІК 2006-й

І ЗНОВ ПРО МИНУЛЕ

У кінці ХХ — на початку ХХІ століття з'явилася ціла низка серйозних літературознавчих публікацій, у яких вчені пропонують різні методологічні та теоретичні підходи до аналізу літератури Срібного віку. У Росії, Польщі, Угорщині у 2004–2006 роках пройшли наукові конференції, які відображали зацікавленість західного і слов'янського літературознавства проблемами вивчення літератури кінця ХІХ — початку ХХ ст. У цьому контексті, безумовно, викликає інтерес Міжнародна наукова конференція "Срібний вік: діалог культур", що проходила 26–27 жовтня 2006 року на філологічному факультеті Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова. Ініціатором конференції була кафедра світової літератури. Конференція присвячена пам'яті видатного, талановитого вченого, доктора філологічних наук, професора Степана Петровича Ільйова. Він був відомий не тільки в Україні, а й за кордоном своїми глибокими знаннями, новаторськими за своєю суттю працями про російський символізм. С. П. Ільйов прийшов на кафедру (тоді ще російської літератури) у 70-х роках. Це був період, коли читання курсу "Історія російської літератури кінця ХІХ — початку ХХ ст." було заборонено. Степан Петрович розробив власну авторську програму курсу, яка завдяки зусиллям завідувача кафедри російської літератури професора М. О. Левченка була введена у навчальний процес. У 1973 році Степан Петрович блискуче захистив кандидатську дисертацію "Проза Л. Андрєєва періоду першої російської революції". Робота у Гданському університеті (Польща) на посаді доцента Інституту філології була плідним періодом в його житті, сприяла становленню С. П. Ільйова як вченого європейського масштабу. Потім відбувся захист докторської дисертації "Поетика російського символістського роману", яка стала сенсацією у науковому світі філологів.

На пленарному засіданні конференції декан філологічного факультету, доктор філологічних наук, професор Є. М. Черноіваненко говорив про незвичайний талант і в той же час про вражаючу працездатність вченого, якого любили й цінували студенти та колеги. Є. М. Черноіваненко відзначив, що Срібний вік був пристратною любов'ю Степана Петровича, бо вчений жив і думав як символіст. Нажаль, Степан Петрович рано пішов з життя, залишивши неординарні ідеї, незавершені статті, книги. У 2003 році, завдяки зусиллям учня Степана Петровича, а зараз відомого поета і прозаїка І.Потоцького та членів кафедри світової літератури була перевидана монографія вченого "Поетика російського символістського роману". Очевидно, що багато ідей, висловлених ученим ще у 70–80-ті роки, покладені в основу виступів і роздумів учасників конференції, тим більше, що на ній були присутні літературознавці, які особисто спілкувалися з вченим. Це, перш за все, професори М. Г. Соколянський, Д. П. Урсу, Тібор Бароті. У виступі проф. Урсу Д. П. були виголошені листи Степана Петровича, у яких відчувається його особливий іронічний стиль, захопленість прочитаним та бажанням поділитися своїми думками. Листи відтворюють атмосферу суспільного та літературного життя 70–80-х років, розуміння вченим своєї ролі у літературному процесі, зацікавленість орієнтальною та оксидентальною культурами.

Степан Петрович завжди був націлений на діалог. Для нього виступ на конференції був приводом розпочати розмову про невивчені чи невідомі тексти літератури Срібного віку. У плані цієї традиції була проведена конференція. Вона стала подією у літературному житті тільки тому, що вчені, які приїхали з Угорщини, Німеччини, Росії, Прибалтики, вели той самий глобальний діалог, у ході якого народжувалися нові перспективи, нові тенденції у сучасній літературознавчій науці. У цьому плані особливу цінність набували доповіді літературознавців-теоретиків проф. Н. М. Шляхової "Повернення автора — закономірність чи випадковість?", доц. Пащенко М. В. "Метафоризація мотиву у структурі новелістичного образу", доц. Сподарець Н. В. "Художній світ поета Срібного віку як літературознавча проблема" та ін. Зацікавленість в учасників конференції викликали доповіді, у яких розглядалися діалоги різних літератур і культур на основі компаративного аналізу. Мова йде перш за все про доповіді Соколянського М. Г. (Німеччина), який досліджував шекспірівські ремінісценції у поезії Срібного віку, проф. Г. Михайлової

(Вільнюс), яка розглядала античні мотиви в поезії Срібного віку, зокрема А. Ахматової. Проблему митця XIX–XX століття і переосмислення їх традицій у силовому полі символізму представили професори Тібор Бароті (Угорщина), В. Д. Нарівська (Дніпропетровськ), Н. П. Лебеденко (Ізмаїл). Нові герменевтичні практики простежувалися у доповідях доц. Н. П. Малютіної "Інтерпретація української драми кінця XIX — початку XX ст. як провокація модерності" (Одеса), Н. І. Гаврилюк "Символ конвалії у поезії Срібного віку" (Київ), доц. О. Г. Шестакової "Аксіологічні основи капризу у художньому світі М. Гумільова (на матеріалі прозових творів)" (Донецьк). Критичній та науковій рефлексії присвятили свої доповіді проф. Матковська І. Я., доц. Раковська Н. М. Викликали інтерес доповіді докторанта Н. П. Бадзир (Київ) "Дискурс модернізму у західнослов'янських та східнослов'янських версіях постмодернізму", докторанта Г. А. Степанової (Дніпропетровськ) "Одеський текст І. Бабеля та проблема постсимволізму".

Значна частина доповідей була пов'язана з осмисленням моделі світу в поезії Б. Пастернака: "Образ свічки у структурі пастернаківської картини світу" М. О. Єлісової (Київ), "Баран на перехресті": тотожність реального та міфологічного топосу у романі Ф. Сологуба "Мелкий бес" Ш. Чаба, (Угорщина), "Міф і ритуал у містеріях Ф. Сологуба" доц. В. Б. Мусій (Одеса), "Проблема цивілізації у творах антиутопічного характеру В. Брюсова" І. Багі, (Угорщина), "Орієнтальні мотиви у ліриці І. Буніна" Г. Д. Беньковська, (Одеса).

На конференції визначено коло найбільш актуальних літературознавчих проблем, пов'язаних з вивченням Срібного віку та його впливом на подальший літературний процес. У роботі конференції брали участь не тільки відомі вчені, але й студенти, фурканти кафедри. Особливий інтерес викликала доповідь студентки А. О. Мазурик "Концепт "снігу" у російській та японській поезії Срібного віку". Таким чином, кафедра світової літератури намагається залучити до наукового пошуку талановиту молодь.

У конференції брали участь не тільки філологи, але й філософи, біологи, історики. Цей факт свідчить про те, що глобальний діалог — це реальність нашого часу і що проведення конференції є підтвердженням необхідності осмислення літератури Срібного віку.